
Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra forenzní psychologie a sociologie

Diplomová práce
Vztah trestního řízení a médií

Zpracovala: Michaela Dejmalová
Konzultant diplomové práce: JUDr. Radek Spurný
Praha, 2012

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen, 2012

Michaela Dejmalová

Obsah

Úvod.....	4
1. Média jako prostředek masové komunikace.....	5
1.1. Vymezení pojmu médií.....	5
1.2. Vliv médií.....	7
1.3. Jednotlivci a média.....	10
2. Trestní řízení.....	11
2.1. Základní zásady trestního řízení.....	11
2.2. Stádia trestního řízení.....	15
3. Informace o trestním řízení v médiích.....	21
4. Získávání a publikování informací.....	26
4.1. Získávání informací od orgánů činných v trestním řízení.....	27
4.2. Získávání informací z jiných zdrojů.....	29
4.3. Publikování informací.....	30
4.3.1. Únik informací z vyšetřovacích spisů a jejich publikování.....	33
4.4. Ochrana zdroje informací.....	37
4.4.1. Ochrana dle tiskového zákona.....	37
5. Ochrana osobnosti.....	40
5.1. Vývoj ochrany osobnosti v českých médiích.....	40
5.2. Právo na odpověď.....	44
5.3. Právo na dodatečné sdělení.....	46
5.3.1. Právo na čest, důstojnost a ochranu soukromí.....	47
5.3.2. Právo na jméno a podobu.....	48
5.3.3. Právo na slovní projevy osobní povahy.....	49
5.4. Právní prostředky ochrany osobnosti.....	49
5.4.1. Soudní ochrana.....	50
5.4.2. Ochrana v kontextu Evropské unie.....	52
5.4.3. Ochrana osobnosti v mediálním právu.....	54
Závěr.....	55
Resumé.....	56
Použitá literatura.....	57

Úvod

Jako téma pro vypracování diplomové práce jsem si vybrala Vztah trestního řízení a médií, jelikož mi toto téma připadá velice zajímavé. Spojuje totiž dva zcela odlišné světy, které však spolu úzce souvisí a není pochyb o tom, že se i navzájem potřebují. Sdělovací prostředky plní funkci veřejné kontroly trestního řízení a také jakousi preventivní funkci před kriminalitou. Pomáhají také při odhalování trestné činnosti, neboť zejména v televizním vysílání se objevují pořady specializované na tuto problematiku.

Média mohou být ve vztahu k trestnímu řízení považována za problém, neboť jejich přítomnost a následné publikování informací o řízení mohou zasahovat do osobnostních práv. Jeden z největších problémů spatřuji v porušování zásady presumpce nevinny, neboť toto má za následek poškození dotyčné osoby. Na druhou stranu, jak jsem již výše zmínila, preventivní funkce v boji s kriminalitou se jim nemůže upřít. Sdělovací prostředky by měly informovat uváženě, což se však vždy neděje, neboť jejich omezení je minimální. Pokud by bylo větší, mohlo by se zase jednat o porušování svobody projevu. Vztah těchto do dvou institutů je tedy více než problematický.

Původně jsem se v této práci chtěla věnovat především vlivu médií, abych mohla popsat jejich působení na společnost i jednotlivce a jaký to tedy můžeme mít dopad na trestní řízení. V průběhu psaní jsem si však uvědomila, že je to téma samo pro sebe a že bych se tedy mému tématu dosti vzdálila.

Práci jsem tedy rozdělila do pomyslných tří kapitol, z níž se první věnuje okrajově vlivu médií, druhá popisuje trestní řízení, získávání a publikování informací, a třetí je zaměřena na ochranu osobnosti.

---

1. Média jako prostředek masové komunikace

1.1. Vymezení pojmu médií

Pokud si položíme otázku, co jsou média, zjistíme, že se v našem právním řádu tento pojem nevyskytuje, což je způsobeno širokým vymezením tohoto pojmu. Je ovšem patrné, že slovo „médiu“ je latinského původu a znamená prostředek, prostředníka, zprostředkující činitel – tedy to, co něco zajišťuje či zprostředkovává.¹ V širším slova smyslu jsou totiž média všemi zprostředkujícími činiteli, tedy vším, co umožňuje komunikaci a co slouží jako prostředek k uchování a přenosu sdělení v prostoru a čase.² Hlavním znakem médií je přístupnost všem zájemcům dle jejich vlastního výběru a finančních možností.³ K nejstarším médiím patřily dozajista knihy, poté noviny, film a rozhlasové vysílání. Největším rozmachem televizního vysílání se stalo období po 2. světové válce a v posledních letech se masově rozšířily počítačové sítě, zejména internet.

Pod pojmem médií si kromě technického prostředku můžeme představit i jakýsi komunikační kanál, ale také instituce, které se šířením masové komunikace zabývají a snaží se jí rozšiřovat. Jak jsem již naznačila, vedle médií, která slouží ke komunikaci pouze mezi dvěma jednotlivci (jako je například dopis, telefon či chat na internetu) existují také tzv. masová média neboli masmédia (z anglického mass media). Zásadním rozdílem je, že masová média slouží ke komunikaci mezi jedním výchozím bodem (komunikátorem) a blíže neurčeným množstvím lidí (recipienty). V podstatě můžeme konstatovat, že masmédia jsou souhrnem médií užívaných v masové komunikaci (čili komunikaci pomocí tisku, rozhlasu, televize a internetu).

---

¹ Jiráček, J., Köpplová, B. Média a společnost. Praha: Nakladatelství portál, 2003

² Rozehnal, A. Mediální právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004

³ Rozehnal, A. Mediální právo. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004

Zajímavě nahlíží na masmédiá kanadský teoretik Marshall McLuhan, který označil samo médium za sdělení („medium is the message“).

Pokud bych měla charakterizovat masovou komunikaci, hlavním rysem by byl vztah mezi komunikátorem nebo také vysílatelem, kterým ovšem může být i organizovaná skupina lidí (např. redakce, televizní štáb apod.) a příjemcem, kterým obvykle bývá neorganizovaná skupina lidí (avšak i u ní se může projevit určitá organizovanost, např. publikum). Tito recipienti se mezi sebou neznají, nemají mezi sebou vazby, tvoří tedy masu. Dalším specifickým rysem je její veřejný charakter, tzn. dostupnost každému potenciálnímu zájemci. Cíle této mediální komunikace se v podstatě neliší od obecné komunikace, tedy informovat, přesvědčit nebo pobavit. Tyto funkce se liší podle charakteru daného média. Některé je orientováno především na zábavu (rozhlasové stanice, televizní pořady...), jiné se zaměřuje výhradně na informace (vědecký časopis, zpravodajství...). Výsledkem jejich sdělení je ale vždy vliv na veřejnost, a to hlavně na názory a postoje jedince. Mohou působit nárazově (např. šokující informace) nebo dlouhodobě (opakující se reklamy). Vlivu médií se budu krátce věnovat v následujících kapitolách.

1.2. Vliv médií

„Masová média jsou zdrojem moci – potenciálním prostředkem vlivu, ovládání a prosazování inovací ve společnosti; pramenem informací životně důležitých pro fungování většiny společenských institucí a základním nástrojem jejich přenosu.“⁴ Současně jsou média prostředkem zábavy a určují nejběžnější způsoby trávení volného času.⁵ Toto jsou hlavní důvody, proč média přitahují naši pozornost a proč jsou někdy i kriticky hodnocena, neboť jejich vliv nemusí být vždy kladný a informace, které přinášejí nemusí být vždy pravdivé.

S médii je spjat výraz „sedmá velmoc“, kterou poprvé použil německý říšský kancléř Otto von Bismarck, který prohlásil, že na světě k šesti stávajícím velmocím – měl na mysli Anglii, Francii, Německo, Itálii, Rakousko a Rusko – přibyla další, neméně silná velmoc, a tou se stal tisk.⁶

Jak velkou moc mají v dnešní společnosti média, je otázka, kterou se zabývá velké množství teoretiků, psychologů, sociologů, politologů, ale i umělců a novinářů. Někdo hovoří o médiích jako o čtvrtém pilíři demokracie (vedle moci zákonodárné, výkonné a soudní). Faktem je, že výrazně ovlivňují život většiny lidí a to ať už se jedná o banální rozhodnutí běžného života, až po rozhodování, koho budeme v příštích volbách volit.

Většina výzkumů mediálních účinků byla vedena na úrovni jednotlivců, ale závěry je možné aplikovat i na úroveň vyšší. Ráda bych na tomto místě připomněla jeden citát J.B.Thomsona: „Jestliže je člověk zvíře, zavěšené do pavučiny významů, které si samo upředlo, pak komunikační

---

⁴ McQuail, D. Úvod to teorie masové komunikace. Přeložili Jiráček, J., Kabát, M. Praha: Portál, 2002, str. 21

⁵ McQuail, D. Úvod do teorie masové komunikace. Přeložili Jiráček, J., Kabát, M. Praha: Portál, 2002

⁶ Bezdříček, V., Žantovský, P., editoři. Média a moc. Praha: Votobia, 2000

---

média jsou kolovrátkem moderního světa a používáním těchto médií si lidské bytosti předou pavučiny významů samy pro sebe“.⁷

Výzkum a teorie mediálních účinků probíhal ve čtyřech historických fázích, které odrážejí stupeň poznání a změnu pohledu společnosti na tento fenomén. V první fázi (30. léta 20. století) byla média vnímána jako subjekt, který má moc utvářet společenské mínění a aktivně ovlivňovat chování veřejnosti. Zjištěním výzkumů 2. fáze (do počátku 60. let) bylo spojení médií se strukturou společenských vztahů a kulturně společenským kontextem, což jim ubíralo vliv a přesvědčovací schopnost. Třetí fáze probíhala v 60. a 70. letech dvacátého století a výrazně ji ovlivnil nástup nového média televize, u které se předpokládal velký vliv na všechny příjemce. Hledal se přímý vliv mediálních podnětů na změnu postojů, informovanosti, mínění nebo chování příjemců, kdy se braly v úvahu zasahující proměnné. Ke čtvrté a poslední fázi došlo na konci 70. let a byla charakteristická „sociálně konstruktivistickým“ pohledem na média, kdy se výzkum zaměřuje k mediálnímu zpravodajství, k mediálním organizacím a také k publiku. Tato doba byla návratem na počátek v konstatování, že masová média mají velký vliv a jejich účinky na příjemce jsou obrovské. Nové teorie konstatovaly, že média svými procesy formují historii a procesy sociální, a že díky mediálním konstrukcím lidé tvoří svůj pohled na sociální realitu a své místo ve společnosti. Síla vlivu médií se v závislosti na historických podmínkách měnila. V dnešní době je vliv mediálních účinků velmi viditelný v politické oblasti, kdy jsou média využívána k ovlivňování a kontrole veřejného mínění.⁸

Nelze se divit, že cílem výzkumů médií bylo nalezení způsobu, jak využít média ke společensky „prospěšnému“ účelu (např. šíření kultury, informovanost společnosti atd.).⁹

---

⁷ Thomson, J.B. Média a modernita. Praha: Karolinum, 2004, str.15

⁸ Jiráček, J., Köpplová, B. Média a společnost. Praha: Nakladatelství portál, 2003

⁹ McNair, B. Sociologie žurnalistiky. Praha: Nakladatelství Portál, 2004

Odborná literatura dochází k závěru, že masová média zpravidla skutečnost nereprezentují, ale konstruují. Zpravodajství je často nepřesné, občas nabízí vysloveně tendenční a ideologicky zabarvený pohled na svět. V médiích podávaná skutečnost reprezentuje především stereotypy a předsudky samotných novinářů, jejich profesionální pravidla, politické postoje a nutnost zprávu za každou cenu dodat. Jen velmi podmíněně lze ze zpravodajství usuzovat na fyzikální vlastnosti světa, společenské struktury, průběh událostí či rozdělení veřejného mínění.¹⁰

Bezpochyby se dá konstatovat, že média jsou mocná, ovšem nikoliv absolutně, neboť jejich postavení a moc závisí také na ochotě veřejnosti přijímat informace, které předkládají. Mít vliv znamená být jedním z faktorů, které na rozhodování působí. Naproti tomu mít moc znamená mít možnost rozhodovat. Proto by veřejnost měla informace podané médii konfrontovat se svým vlastním názorem a přebrat si je dle svého uvážení, nikoliv se jimi nechat jen ovlivňovat.

---

¹⁰ Jiráček, J., Říchnová, B. Politická komunikace a média. Praha: Karolinum, 2000

1.3. Jednotlivci a média

Stejně tak, jak média ovlivňují společnost, ovlivňují i názory a postoje jednotlivců. Ti si samozřejmě mohou informace vybírat, prověřovat, nesouhlasit s nimi či je odmítat. Dochází však i k případům, kdy média neovlivní jen názor člověka, ale dotknou se integrity jedince a dokáží změnit jeho život negativním způsobem. Kromě toho předají tuto informaci v poměrně krátkém čase velkému počtu recipientů.

Z těchto důvodů by měla být média nanejvýš objektivní, spravedlivá a měla by nést odpovědnost za informace, které sdělují. Zvláště pak u trestných činů by se měla ctít presumpce neviny, neboť pokud sdělovací prostředky uvedou, že dotyčný je podezřelý z trestného činu, nevina se dokazuje těžce a to může mít negativní dopad na zbytek života tohoto jedince. Trestné činy jsou jeden z mála případů, kdy se do sdělovacích prostředků dostane „obyčejný člověk“ a i při bezúhonném životě můžeme být označeni za pachatele trestného činu. Potom nám bude velmi záležet na tom, jakým způsobem budou o našem případě média informovat a budeme si klást otázky, zda svoboda tisku znamená, že si každý může napsat co chce. Kde a jakým způsobem média informace získala a zachovávají se platné zákony? Nebo například zda nedochází k porušování ochrany osobnosti.

Vliv médií je složitá a rozsáhlá oblast, kterou zkoumají osobnosti z různých společenských sfér a rozhodně na ni lze pohlížet z mnoha různých hledisek.

---

2. Trestní řízení

2.1. Základní zásady trestního řízení

Základní zásady trestního řízení jsou určité právní principy, jimiž je ovládáno trestní řízení. Trestní řád je uvádí v § 2, v jiném smyslu jde o soubor určitých vůdčích idejí, plynoucích ze zákona, které tvoří základ, na němž je založeno celé trestní řízení, organizace a činnost orgánů činných v trestním řízení. Význam těchto zásad je předpokladem pro splnění skutečného účelu trestního řízení, zaručují dodržování smyslu zákona, zajišťují ochranu společnosti i osoby, proto níž se řízení vede.

Dělení dle obsahu:

- a) obecné zásady – zásada stíhání jen ze zákonných důvodů, zásada spolupráce se zájmovými sdruženími občanů, zásada zajištění práva na obhajobu,
- b) zásady zahájení řízení – zásada oficiality, zásada legality, zásada obžalovací,
- c) zásada veřejnosti
- d) zásady dokazování – zásada vyhledávací, zásada bezprostřednosti a ústnosti, zásada presumpce nevin, zásada volného hodnocení důkazů,
- e) zásada materiální pravdy, resp. zásada náležitého zjištění skutkového stavu.

Dále bych rozvedla jen ty zásady, které se uplatní při informování médií o trestním řízení a souvisí s tímto tématem.

ZÁSADA PRESUPCE NEVINY

§ 2 odst. 2 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním říká, že dokud není pravomocným odsuzujícím rozsudkem vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen. Toto pravidlo je zakotveno i v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Presupce nevinu je symbolem spravedlivého procesu a hlavním principem moderních demokratických zřízení. Pro dokazování v trestním řízení ze zásady presumpce nevinu vyplývá, že vina musí být obviněnému prokázána zákonnými prostředky. Obviněný není povinen dokazovat svou nevinu, naopak vina musí být bezpečně prokázána. Jestliže po provedení všech dostupných důkazů zůstanou pochybnosti o vině obviněného a nepodaří-li se tyto pochybnosti rozptýlit ani dalším prováděním reálně dostupných důkazů, vynese soud vždy definitivní rozhodnutí, a to zprošťující rozsudek, který má po nabytí právní moci vlastnosti *rei iudicatae*.

Procesním důsledkem toho, že obviněný nemusí dokazovat nevinu je pravidlo *in dubio pro reo*.¹¹ Pochybnost se však musí týkat skutkových, nikoliv právních otázek. Nedokázaná vina má stejný význam jako dokázaná nevinu.

---

¹¹ V pochybnostech ve prospěch obviněného

Presupce neviný jako pravidlo při zacházení s obviněným se projevuje v tom, že orgány činné v trestním řízení jsou povinné postupovat vůči obviněnému nestranně a nezaujatě. Obviněnému je třeba poskytnout poučení o jeho právech (§ 33 téhož zákona). Rovněž je třeba přihlížet ke všem skutečnostem, ať už svědčícím v jeho prospěch nebo naopak. Zde je vidět souvislost této zásady se zásadou materiální pravdy.

ZÁSADA VEŘEJNOSTI

§ 2 odst. 10 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním říká, že trestní věci se před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání smí být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených v trestním řádu (viz. níže).

V české úpravě se zásada veřejnosti uplatňuje široce. Veřejné je hlavní líčení a veřejné zasedání. Jistý vnam má tato zásada i v přípravném řízení, neboť vědomí, že se věc bude projednávat veřejně před soudem má vliv na práci orgánů přípravného řízení.

Zásada veřejnosti v podstatě znamená, že kromě přímých účastníků trestního řízení jsou oprávněni být přítomni při soudním projednání také jiní posluchači. Neveřejností se rozumí nepřístupnost soudního jednání pro občany, nikoli pro osoby přímo zúčastněné na trestním řízení.

Veřejnost může být při hlavním líčení a veřejném zasedání vyloučena, jen jestliže by (dle § 200 téhož zákona) veřejné projednání věci ohrozilo utajované informace, mravnost nebo nerušený průběh jednání, anebo bezpečnost a jiný důležitý zájem svědků. Veřejnost lze vyloučit jen pro část hlavního líčení.

ZÁSADA MATERIÁLNÍ PRAVDY

Ustanovení § 2 odst. 5 zák. č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním říká, že orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový vztah věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Tato zásada bývá označována také jako *zásada zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností*. Je to tedy termín odlišný od formální pravdy, kterou se vyznačuje civilní proces. Soud se v trestním řízení nemůže spokojit s formální pravdou, i kdyby s tím strany souhlasili. Stejně tak nestačí doznání, které není podepřeno důkazy. Proto doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu.

ZÁSADA PŘIMĚŘENOSTI

§ 2 odst. 4 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním uvádí ve větě druhé, že se trestní věci musí projednávat co nejrychleji a s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána. Při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. Tímto se označuje zásada přiměřenosti nebo také zdrženlivosti.

2.2. Stádia trestního řízení

Vzhledem k možnosti získávat a zveřejňovat informace o trestním řízení je dle mého názoru nutno uvést ve zkratce i jednotlivá stádia trestního řízení, jež jsou s přítomností médií spojena.

PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

Atributem evropského kontinentálního procesu je existence předsoudního stádia trestního řízení. Pro toto stadium uvádí trestní řád přípravné řízení. Jeho definice je obsažena v ustanovení § 12 odst. 10 trestního řádu: přípravným řízením se rozumí úsek trestního řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin.

V průběhu přípravného řízení mají být příslušnými orgány co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu včetně osoby pachatele a následku trestného činu (§ 89 odst. 1, § 164 odst. 1). Výsledkem přípravného řízení je buď obžaloba (§ 176) nebo trvalé či dočasné upuštění od dalšího trestního stíhání (§ 172, § 173, § 307 a § 309). Základním smyslem přípravného řízení je opatřit podklad pro rozhodnutí, zda má být podána obžaloba a věci se tedy má zabývat soud, či zda má být od dalšího trestního stíhání upuštěno.

Přípravné řízení je neveřejné. Veřejnost se neúčastní úkonů přípravného řízení a nemá ani možnost se seznamovat se spisovým materiálem vedeným o vyšetřování. Není totiž žádoucí, aby se předčasně zveřejnily některé informace, které by mohly mít vliv na práci orgánů činných v trestním řízení, a také není v tomto stádiu řízení jistá vina obviněného. To ovšem neznamena, že by orgány činné v trestním řízení nemohli v přípravném řízení poskytnout informace médiím (např. dle § 8a odst. 1 mohou v nezbytném rozsahu zveřejnit informace pouze pro účely pátrání po osobách nebo pro dosažení účelu trestního řízení).

Neobvyklé a diskutabilní je využití sdělovacích prostředků v přípravném řízení samotným obviněným (příp. jeho advokátem). V případě kdy se tak stalo, Česká advokátní kancelář na základě stížnosti podané Policií ČR nezjistila porušení zákona, ale postup advokáta označila za neetický. To ovšem nevylučuje, že by takto nemohl postupovat sám občan, který zveřejní korektně získané dokumenty a jedná tak ve své vlastní věci, např. z důvodu, aby ustaly spekulace kolem jeho případu. Negativně však byla tato činnost vnímána orgány činnými v trestním řízení.¹²

---

¹² Sokol, T. Přípravné řízení v přímém přenosu. Bulletin advokacie, 2003, č. 8

PŘEDBĚŽNÉ PROJEDNÁNÍ OBŽALOBY

Předběžné projednání obžaloby je procesním stádiem trestního řízení, které následuje za předpokladu, že přípravné řízení skončilo podáním obžaloby. Smysl předběžného projednání obžaloby vyjadřuje ustanovení § 181 odst. 1: soud při předběžném projednání obžaloby přezkoumává, zda obžaloba pro další řízení poskytuje spolehlivý podklad, zda je dána příslušnost soudu k projednání věci (§ 16-§ 22), zda v přípravném řízení nedošlo k závažným vadám, které nelze napravit v řízení před soudem a zda byly v přípravném řízení objasněny základní skutečnosti, bez kterých není možno hlavní líčení provést a věc v něm rozhodnout.

Účelem předběžného projednání obžaloby v žádném případě není rozhodování o vině obviněného a ve vztahu k hlavnímu líčení má přípravný charakter. V této fázi však musí soud vždy rozhodnout o dalším trvání vazby, je-li obviněný ve vazbě.

Vzhledem k neveřejnosti tohoto stádia se podávání informací sdělovacím prostředkům neuplatňuje, rozhodnutí však soud vyhlásí vždy.

HLAVNÍ LÍČENÍ

Hlavní líčení je obligatorním a nejdůležitějším stádiem trestního řízení. V nejširší míře se v něm uplatňují zásady trestního práva (zásada obžalovací, zásada oficiality, zásada zajištění práva na obhajobu, zásada veřejnosti, ústnosti...). Po nařízení hlavního líčení je obviněný označován jako obžalovaný (§ 12 odst. 8). V hlavním líčení musí soud přezkoumat, zda je před soudem stavěna totožná osoba s tím, na koho byla podána obžaloba, a zda skutek, který je uveden v obžalobě, je totožný se skutkem, který vyšel najevo v hlavním líčení. Rozhodnutí soudu se tedy musí týkat téhož obviněného a téhož skutku, jako je uvedeno v obžalobě. Rozsudkem soud rozhoduje o tom, zda je obžalovaný vinen (odsuzující rozsudek) či se obžaloby zprošťuje (zprošťující rozsudek). Rozhodnutí soudu se vyhláší vždy veřejně (§ 236). Toto pravidlo je aplikací zásady veřejnosti (§ 2 odst. 10) a platí i v případě, že je veřejnost vyloučena.

Poznatky získané novináři přímo v soudní síni jsou důležitým zdrojem informací o probíhajícím řízení. „Při tomto zpravodajství stojí na jedné straně právo obžalovaného na ochranu jeho osobnosti a jeho právo na spravedlivý proces, na druhé straně je zde zájem veřejnosti na informování o daném soudním procesu, ale i zájem na řádném průběhu řízení.“¹³

---

¹³Rozehnal, A. Mediální právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, str. 208

OPRAVNÉ ŘÍZENÍ

Podstata opravného řízení je v tom, že zpravidla orgán vyššího stupně přezkoumá na základě podaného opravného prostředku zákonnost a odůvodnění napadeného rozhodnutí, jakož i správnost postupu řízení, kterému rozhodnutí předcházelo. Výsledkem tohoto přezkoumání pak je buď potvrzení napadeného rozhodnutí jako bezvadného nebo v případě zjištěných vad jeho zrušení a nahrazení rozhodnutím novým.

Význam opravného řízení v trestních věcech vyplývá především ze skutečnosti, že trestní stíhání je vedeno pro typově nejzávažnější právní delikty v podobě trestných činů, za něž lze uložit nejprísnejší druhy sankcí (odnětí svobody, majetkové tresty, atd.) a jimiž je výrazně zasahováno do základních práv a svobod, přičemž již samotný průběh řízení může být spojen se závažnými omezeními, včetně omezení osobní svobody (např. vazbou).

V případě odsouzení by měla média uvést, zda je rozsudek pravomocný či zda je proti němu přípustné odvolání. Výsledku odvolání by tedy měla věnovat stejnou pozornost jako předchozím stádiím.

Média by měla být po celou dobu řízení objektivní a podávat informace nezkreslené. Musí také respektovat procesní postavení toho, proti komu je řízení vedeno. „Pokud je tedy konkrétní osoba obviněna či obžalována, nemůže se o ní ve sdělovacích prostředcích informovat jako o „pachateli loupeže“ či „vrahovi“, ale jako o osobě podezřelé (obviněné, obžalované) z daného trestného činu. Definitivní označení konkrétní osoby jako pachatele trestného činu je možno zveřejňovat až po právní moci soudního rozhodnutí.“¹⁴

Například v kauze „heparinového vraha“ média nedostatečně informovala o tom, že dotyčný pobíral vysoké dávky uklidňujících léků a mohla tak u něj propuknout psychická nemoc, což později v rozhovorech uvedl jeho otec. Sdělovací prostředky ho jednoznačně označily za vraha, ale *teoreticky* nemusel být tento člověk příčelný, což je jedna z podmínek trestní odpovědnosti.

---

¹⁴ Bartoň, M. Svoboda projevu a její meze v právu České republiky. Praha: Linde, 2002, str. 84

---

3. Informace o trestním řízení v médiích

V této kapitole bych ráda zmínila některé zákony, jež se vztahují k tématu této práce a budou později v souvislostech použity.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Tento zákon upravuje základní lidská práva a svobody, jež jsou součástí této práce. Patří mezi ně například nedotknutelnost osoby a jejího soukromí (čl. 7), osobní svoboda (čl. 8), svoboda projevu a právo na informace (čl. 17). Dále bych poukázala na právo na soudní a jinou právní ochranu (čl. 36).

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

V tomto zákoně jsou uvedeny výše zmíněné základní zásady trestního řízení.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Tento zákon je jediný, který upravuje zveřejňování informací (§ 52) a přesně vymezuje, co může být ve vztahu k mladistvým a dětem publikováno (§53).

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání

Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi

Zákon č. 484/1991 Sb., O Českém rozhlasu

Zákon č. 101/200 Sb., o ochraně osobních údajů

Dále bych zde ráda uvedla znění Etického kodexu novináře, který vypracoval Syndikát novinářů České republiky a který je závazný pro jeho členy a k jehož dobrovolnému dodržování vyzval všechny české a moravské novináře bez ohledu na jejich členství v syndikátu. Tento jest také jediným, avšak pouze *morálním*, omezením médií:

„Právo občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace

Občané demokratického státu bez rozdílu svého společenského postavení mají nezadatelné právo na informace, jak jim je zajišťuje čl.17 Listiny práva svobod, jež je součástí Ústavy České republiky. Novináři toto občanské právo realizují svou činností. Nezbytně proto přejímají plnou odpovědnost za to, že informace, které předávají veřejnosti, jsou včasné, úplné, pravdivé a nezkreslené. Občan má právo na objektivní obraz skutečnosti. Novinář je proto povinen:

- a) zveřejňovat jen informace, jejichž původ je znám, nebo v opačném případě je doprovodit nezbytnými výhradami,
- b) respektovat pravdu bez ohledu na důsledky, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu, i přes překážky,
- c) dbát na rozlišování faktů od osobních názorů,
- d) hájit svobodu tisku i svobodu jiných medií,
- e) neodchylovat se věcně od pravdy ani v komentáři z důvodu zaujatosti,
- f) nepřipustit, aby domněnka byla vydávána za ověřený fakt a zprávy byly g) deformovány zamlčením důležitých dat,
- g) odmítat jakýkoli nátlak na zveřejnění nepravdivé, nebo jen částečně pravdivé informace,
- h) odmítat jakékoli zásahy státních orgánů, jež by mohly ovlivnit pravdivost sdělení,
- i) přijímat pouze úkoly srovnatelné s jeho profesionální důstojností,

---

j) nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv. Nepoctivost prostředků je při tom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.

Požadavky na vysokou profesionalitu v žurnalistice

Povahou novinářské profese je odpovědnost k veřejnosti. Proto je základním předpokladem pro tuto činnost vysoká profesionalita. Z tohoto hlediska je novinář povinen:

- a) nést osobní odpovědnost za všechny své uveřejněné materiály,
- b) vyloučit všechny činnosti, které by jej mohly kompromitovat nebo vést ke konfliktu zájmů,
- c) nepřijímat žádné hodnotné dary nebo výhody, které by měly souvislost s jeho novinářskou činností, zvláště pak z důvodů zveřejnění nebo zatajení nějaké informace,
- d) nezneužívat povolání novináře k činnosti reklamního pracovníka a nepřijímat žádnou odměnu přímou nebo nepřímou od zájemců o reklamu, odmítnout podílet se na publikování skryté reklamy,
- e) nepodepisovat svým jménem obchodní ani finanční reklamy,
- f) nepřijímat peníze ve veřejné službě nebo v soukromém podniku tam, kde jeho postavení novináře a jeho vliv by mohly být zneužity,
- g) nezneužívat výsad, plynoucích z povolání novináře, k prezentování svých osobních postojů,
- h) nezneužívat možných výhod, plynoucích z členství v Syndikátu novinářů, k uspokojování soukromých potřeb.

Důvěryhodnost, slušnost a serióznost zvyšují autoritu medií

Z tohoto hlediska je novinář povinen řídit se těmito požadavky:

- a) nic neomlouvá nepřesnost nebo neprověření informace, každá uveřejněná informace, která se ukáže jako nepřesná, musí být neprodleně opravena,
- b) jestliže si zdroj informací přeje zůstat utajen, novinář je povinen zachovávat profesionální tajemství, i kdyby mu z toho měly vzniknout potíže,
- c) respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí,
- d) dodržovat přísně zásadu presumpce nevinny a neidentifikovat příbuzné obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení,
- e) považovat pomluvu, neprokázané obvinění, překroucení dokumentů, faktů a lži za nejzávažnější profesionální chyby,
- f) kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnází nebo osobní tísně,
- g) novinář nesmí využívat ve svůj prospěch informace získané při výkonu svého povolání dříve, než budou tyto informace zveřejněny,
- h) nesmí vytvářet ani ztvárňovat námět, který by podněcoval diskriminaci rasy, barvy pleti, náboženství, pohlaví nebo sexuální orientace,
- i) při reprodukci jakéhokoli textu musí být uveden jeho autor formou adekvátní k rozsahu přetištěného materiálu,
- j) plagiát se zásadně zakazuje.

Etický kodex novináře přijala jako otevřený dokument valná hromada Syndikátu novinářů ČR dne 18. 6. 1998 a na návrh Komise pro etiku při Syndikátu novinářů jej aktualizovala správní rada dne 25. 11. 1999.¹⁵

---

¹⁵ Etický kodex novinářů přístupný z: <http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex>

---

4. Získávání a publikování informací

Média i veřejnost dozajista přitahují informace o závažných trestných činech, což je vidno v hlavních zpravodajských relacích ať už veřejnoprávní nebo soukromoprávní televizní stanice. Domnívám se, že zveřejňování těchto zpráv má preventivní funkci v boji s křiminlitou, na druhé straně se však dotýká soukromí osob a může zasahovat do ochrany osobnostních práv. Orgány činné v trestním řízení a sdělovací prostředky se navzájem potřebují, o tom není pochyb. Média by ale měla získané informace podat tak, aby i obyčejný člověk bez právníckého vzdělání porozuměl obsahu, a přitom byly zachovány všechny požadavky kladené na tyto informace.

4.1. Získávání informací od orgánů činných v trestním řízení

Jak již zde bylo uvedeno, poskytování informací o trestním řízení je upraveno v § 8a trestního řádu. „ V této souvislosti by neměly být uváděny žádné hodnotící údaje, ale pouze příslušná informace“.¹⁶ Neměly by být zveřejňovány údaje, které přímo nesouvisí s trestnou činností, což se týká nejen obviněného (obžalovaného), ale i svědků, poškozených, zúčastněných osob, znalců a dalších osob. Rozsah informace by měl být stručný, omezovat se jen na zásadní fakta týkající se věci a vyhnout se podávání neověřených faktů. Především by neměla být porušena zásada presumpce nevinu.

I při snaze dodržet ustanovení § 8a trestního řádu není poskytování informací orgány činnými v trestním řízení vždy bezproblémové. Vyskytují se určité nedostatky, které se týkají oprávnění informace poskytnout, způsobu a postupu při poskytování informací, jejich obsahu, prezentace, případně i dalších okolností (čas a místo poskytnutí informace atd.).¹⁷ Z těchto důvodů by měl styk se sdělovacími prostředky zprostředkovat kvalifikovaný pracovník, který má s tímto zkušenosti a zvládá komunikaci s nimi. Někteří autoři uvádějí výhrady k práci policejních mluvčích s poukazem na skutečnost, že ne vždy mají vzdělání právního zaměření a informace jimi podané v některých případech přesahují meze zásad trestního řízení, což však pochopitelně nelze tvrdit o každém jejich vystoupení.¹⁸

---

¹⁶ Růžička, M. Komentář k trestnímu řádu. Poskytování informací. §8a. ASPI, LIT 15823CZ, 1998

¹⁷ Více Vesecká, R., Chromý, J. Státní zastupitelství, 2007, č. 7-8

¹⁸ Šabata, K. Státní zastupitelství, 2007, č. 10

Poskytování informací o trestním řízení veřejnosti nepodléhá obecné úpravě přístupu k informacím. Dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím nejsou státní orgány povinny informovat o trestním řízení (§ 11 odst. 4 písm. a), čímž ale není dotčen § 8a trestního řádu.¹⁹

Média mohou informace zjišťovat nezávisle na orgánech činných v trestním řízení a zveřejňovat je včetně svého komentáře (čl. 17 LZPS). Zveřejňování těchto komentářů a vlastních informací představuje významnou kontrolní úlohu médií ve vztahu k mocenským orgánům.²⁰ Při informování o trestním řízení jsou média přeci jen omezena – jednak etickými normami žurnalistů, jednak trestněprávními sankcemi.

---

¹⁹ Bartoň, M. Svoboda projevu a její meze v právu České republiky. Praha: Linde, 2002

²⁰ Bartoň, M. Svoboda projevu a její meze v právu České republiky. Praha: Linde, 2002

4.2. Získávání informací z jiných zdrojů

Orgány činné v trestním řízení však nejsou jediným zdrojem informací a trestním řízení. Zůstává otázkou, jakým způsobem jsou o trestním řízení získány informace, kterými v danou chvíli nedisponuje ani obhájce. V takových případech byly pravděpodobně někým neoprávněně sděleny novinářům informace, které nemají oporu ve sděleném obvinění ani provedených důkazech. Zřejmě se jedná o překročení pravomoci osobou, která takové informace poskytla. Nebo tyto informace orgány činné v trestním řízení novinářům neposkytly, ti si je však v širším kontextu nesprávnou dedukcí dovodili a ve snaze po senzaci zveřejnili.²¹

Pravdou však zůstává, že novináři si mohou opatřit informace sami vlastním šetřením, tzv. investigativní žurnalistikou, která při zachování serióznosti může mít pozitivní vliv na trestní řízení, neboť poukáže na dosud nezjištěné svědky či podezřelé. Tato praktika je však často kritizována, neboť přináší informace z nejasných zdrojů. Novináři totiž často nejsou ochotni odtajnit zdroj svým informací, jelikož by tím ohrozili vlastní práci. Právo na ochranu zdroje informací má svou právní úpravu a budu se jí věnovat níže.

---

²¹ Vantuch, P. Informace o obviněném ve sdělovacích prostředcích a presumpce nevinny. Bulletin advokacie, 1996, č.5

4.3. Publikování informací

S výjimkou zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, není nikde stanoveno, co vlastně mohou média ve vztahu k trestnímu řízení uveřejnit. Trestní řád ani jiné právní předpisy takovou informaci výslovně neuvádějí. Lze tedy mluvit pouze o etické rovině, která by měla nalézt rovnováhu mezi zájmem na ochranu soukromí a zájmem veřejnosti na informace. Výše uvedený Etický kodex novináře a etický kodex České televize se hledání této rovnováhy věnují, avšak je nutno zdůraznit, že se jedná o samoregulační normy. Základní zásadou, která by neměla být za žádných okolností při informování o trestním řízení v médiích porušena, je zásada presumpce nevinny. Vedle této zásady bych ráda zdůraznila ještě další principy, které však úzce souvisí.

NEPŘÍPUSTNOST ÚVAH O VINĚ OSOBY A KRITIKA ROZHODNUTÍ SOUDU

„Zcela nepřijatelné jsou případné úvahy médií o vině osoby, která nebyla pravomocně odsouzena, neboť konstatace viny je záležitostí výhradně soudu a jakékoliv spekulace médií o vině před pravomocným rozhodnutím jsou nejen protiprávní, resp. protiústavní, ale též neetické a neprofesionální“²² Mohlo by také dojít ke kritice soudu, pokud by bylo jeho konečné rozhodnutí v souladu s *úvahami* médií, neboť by toto mohlo vypadat jako ovlivňování. Pravomocný rozsudek by už vůbec neměl být ze strany sdělovacích prostředků napadán a zpochybňován.

---

²² Rozehnal, A. Mediální právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, str. 206-207

Otázkou zůstává, zda mohou média uvádět před vynesemím pravomocného rozsudku jména, iniciály, či jiné informace o podezřelých, ze kterých mohou být identifikováni. Ztotožněním osob bezpochyby dochází k zásahu do jejich osobnostních práv. „Odpověď“ na tuto závažnou otázku zřejmě najdeme trochu paradoxně v zákoně č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, který uvádí, že nikdo nesmí jakýmkoliv způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat, a to i po nabytí právní moci rozsudku. Z toho zřejmě a *contrario* vyplývá, že zveřejňování takových informací o osobách starších osmnácti let možné je.²³

Publikování informací o trestním řízení v médiích ve vztahu k odkrytí identity obviněného probíhá obvykle čtyřmi způsoby. Prvním způsobem je odkrytí celkové totožnosti obviněného uvedením jména a příjmení, bydliště, pracoviště, příp. i pracovního zařazení. Tím je ovšem porušena presumpce neviny uvedená v § 2 odst. 2 trestního řádu. Dalším způsobem je uvedení jména obviněného a iniciál jeho příjmení, příp. další údaje umožňující malou možnost zjištění totožnosti obviněného veřejností. V tomto případě obvykle nedojde k zásahu do soukromého života obviněného. Dále může dojít k uvedení pouze iniciál jména a příjmení obviněného a jiné údaje jsou sděleny tak obecným způsobem, že není možné zjistit totožnost dotyčného. Tento způsob je považován za nejserióznější, neboť respektuje Listinu základních práv a svobod a § 8 a) trestního řádu. Posledním způsobem informování o trestním řízení je neuvedení jména a příjmení, čímž je zcela vyloučena možnost zjištění totožnosti. „Vydavatelé periodik ani jejich čtenáři, diváci a posluchači neakceptují tento nekonkrétní způsob neosobního a neadresovaného informování o trestním řízení, když v mnoha jiných

---

²³ Rozehnal, A. Mediální právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, str. 207

---

případech se o obviněném dozvedí každý detail jeho života.²⁴ V současné době převažuje první způsob publikování informací o obviněném, který je samozřejmě z pohledu sdělovacích prostředků i veřejnosti nejzajímavější. Důvodem, proč je u různých osob použit rozdílný obsah publikace informací, je zřejmě závislost na závažnosti trestné činnosti, příp. i na tom, zda se jedná o osoby veřejně známé.

RESPEKTOVÁNÍ PROCESNÍHO POSTAVENÍ

Při informování o probíhajícím trestním řízení musí média respektovat procesní postavení toho, proti komu je vedeno toto řízení. Pokud je konkrétní osoba obviněna či obžalována, musí se o ní ve sdělovacích prostředcích informovat jako o osobě podezřelé (obviněné, obžalované) z trestného činu. Definitivní označení je možno zveřejnit až po právní moci soudního rozhodnutí.²⁵ Nelze také opomenout ochranu soukromí i všech ostatních zúčastněných osob.

---

²⁴ Vantuch, P. Úniky informací o trestním řízení z vyšetřovacího spisu. Bulletin advokacie, 2007, č. 4, str. 19

²⁵ Bartoň, M. Svoboda projevu a její meze v právu České republiky. Praha: Linde, 2002

4.3.1. Únik informací z vyšetřovacích spisů a jejich publikování

Únik informací z vyšetřovacích spisů není novinkou posledních let, dle některých autorů se tento problém vyskytuje již řadu let.²⁶ V médiích můžeme sledovat zveřejňování částí vyšetřovacích spisů nebo se alespoň o tomto problému vedou diskuze. Pravděpodobně by k tomuto nedocházelo, kdyby nebyla poptávka, resp. kdyby média informace získané nekorektním způsobem nepublikovala. Nelze jim vyčítat, že využijí atraktivní informace ke zvýšení sledovanosti a prodejnosti, neboť povětšinou nejsou hlavními viníky.

Tento únik informací způsobuje problémy jak osobám podezřelým či obviněným, které jsou mnohdy zbytečně kompromitovány, tak orgánům činným v trestním řízení. V neposlední řadě však může poškodit i osoby, které s trestním řízením nemají vůbec nic společného. K únikům informací dochází od policejních orgánů, státních zástupců i soudů. Informace mohou uniknout také od zapisovatelů a různých dalších administrativních pracovníků, tiskových mluvčích, obviněného a jeho obhájce, příp. i od dalších osob. Zveřejnění informace, která „nějak“ unikla ze spisu, v jediném deníku, má podobný dopad jako její uveřejnění na tiskové konferenci.²⁷ Tyto úniky informací rozhodně nepodporují důvěru veřejnosti v práci orgánů činných v trestním řízení, neboť mohou zkreslovat celý případ.

Motiv osob, které informace poskytly nebo poskytují je pochopitelně těžko zjištělný. Informátoři sami se nepřiznají a novináři je chrání jako zdroj svých informací. Viníka se nedaří vypátrat ani po šetření policií. Mezi nejproblémovější případy vyzrazených informací patří policejní zásahy proti mafii, neboť v těchto případech dochází ke zmaření policejní akce a mnohdy může dojít i ke ztrátám na lidských životech. Taktéž případy úniků informací o mladistvých a dětech jsou velmi závažné.²⁸

---

²⁶ Vantuch, P. Úniky informací o trestním řízení z vyšetřovacího spisu. Bulletin advokacie, 2007, č.4

²⁷ Vantuch, P. Úniky informací o trestním řízení z vyšetřovacího spisu. Bulletin advokacie, 2007, č. 4

²⁸ Např. týrání dětí v Kuřimi atd.

Možností získat informace ze spisů může být například možnost nahlížet do spisů soudu a dělat si z nich poznámky. Další z možností úniku informací je zveřejnění informací v rozporu se sděleným obviněním. Jedná se o situaci, kdy orgány činné v trestním řízení mohou po zahájení trestního stíhání informovat veřejnost v souladu s ust. § 8 a trestního řádu, ale uvedou informace, které nejsou obsaženy v usnesení o zahájení trestního stíhání. Orgány činné v trestním řízení jsou ale většinou při poskytování informací opatrné, neboť si uvědomují možnost ztížení objasnění případu. Avšak i média mají své kontakty s orgány činnými v trestním řízení nebo jejich spolupracovníky a proto k únikům dochází.

Únik informací a jejich následné publikování v médiích úzce souvisí s již několikrát uvedenou presumpcí nevinny, neboť podezřelí či obvinění jsou mnohdy zbytečně kompromitováni. Význam přípravného řízení spočívá v opatření podkladů pro rozhodnutí, zda má být podána obžaloba a věci se má zabývat soud, či zda se od dalšího trestního stíhání upouští.²⁹ Pokud informace ze spisu uniknou a stanou se veřejně přístupnými, někteří novináři bez ohledu na počátek vyšetřování, vyslovují názor o vině či nevině konkrétní osoby a může dojít k poškození dotyčné osoby v očích veřejnosti. Je tedy třeba se omezit na podstatné informace týkající se věci, které jsou prokázány provedenými důkazy.³⁰

Občas se v médiích objeví informace, kterou nemá k dispozici ani obhájce. Přitom často je to on, kdo je zmiňován v souvislosti s únikem informací. Obhájce obviněného má však povinnost zachovávat mlčenlivost, které ho může zprostit jen klient. Ten většinou nemá zájem na zveřejňování informací o probíhajícím trestním řízení v médiích. Znamenalo by to pro něj komplikace jak v osobním, tak i v pracovním životě. Jen zcela výjimečně

---

²⁹ Vantuch, P. Úniky informací o trestním řízení z vyšetřovacího spisu. Bulletin advokacie, 2007, č. 4

³⁰ Tamtéž

---

obhájce zveřejní informace, a to když považuje za nutné objasnit skutečnosti o obviněném, které již dříve unikly na veřejnost nebo v případě, že obviněného média líčí jednostranně negativním způsobem. Tyto případy nelze považovat za únik informací v pravém smyslu slova.

Jak jsem již uvedla, vypátrat viníka úniku informace je složité. Pokud se ale nezjistí pachatel, nelze zjistit příčiny a způsob těchto úniků, natož pak způsob, jak jim předcházet. Neexistuje totiž žádná instituce nebo kontrolní orgán, který by se přímo úniky zabýval. Pouze případy podezření úniku informací ze strany policistů se zabývá Inspekce ministerstva vnitra.

Zabránit únikům informací z vyšetřovacích spisů lze pouze za předpokladu, že zaměstnanci institucí z morálních důvodů tento únik nedopustí nebo jim hrozí jakási sankce. Také osoby, které přijdou se spisem do styku je třeba přesně evidovat.

Co se týče médií, nelze po nich požadovat zodpovědnost či neuveřejňování těchto informací, které zajisté zvyšují jejich sledovanost či prodejnost. Na druhou stranu musíme připustit, že nebýt jich, mnohé případy, které se týkají např. veřejně činných osob a korupce by se na veřejnost nikdy nedostaly.

Jak bude uvedeno dále, novináři nemusí prozradit zdroj svých informací, což potvrdil i Ústavní soud tím, že pro novináře bez prostředků k ochraně jejich důvěrných zdrojů by byla omezena jejich schopnost klást překážky např. korupci úředníků, popř. vykonávat investigativní žurnalistiku.³¹ Řešením by mohla být novelizace tiskového zákona, a to aby nemohli krýt zdroj informací v případě, kdy zveřejnění informace zmařilo či mohlo zmařit zjištění skutečného stavu věci bez důvodných pochybností a kdy zveřejní informaci o podezřelé osobě před jejím převzetí usnesení o zahájení trestního stíhání.³²

---

³¹ Nález Ústavního soudu ze dne 27.9.2005, I. ÚS 394/04

³² Vantuch, P. Úniky informací o trestním řízení z vyšetřovacího spisu. Bulletin advokacie, 2007, č. 4

4.4. Ochrana zdroje informací

4.4.1. Ochrana dle tiskového zákona

Podle ust. § 16 zák. č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku, požívá ochrany fyzická (novináři) nebo právnická (vydavatelé) osoba, která se podílela na získání a zpracování informací pro uveřejnění v periodickém tisku. Tyto subjekty mají právo odepřít soudu, jinému státnímu orgánu nebo orgánu veřejné správy poskytnutí informace o původu či obsahu těchto informací a taktéž mohou odepřít předložení nebo vydání věci, z nichž by mohl být zjištěn původ těchto informací. Tímto právem není narušena povinnost daná předpisy trestního práva nenadržovat pachateli trestného činu a překazit nebo oznámit trestný čin. Ustanovení § 41 zák. č. 231/2001 Sb., o provazování rozhlasového a televizního vysílání obsahuje podobnou úpravu.

Někdy však dochází k situaci, kdy se střetnou zájmy novinářů chránit zdroj informací a zájem jednotlivce či instituce na odhalení tohoto zdroje. V tomto případě je úkolem Ústavního soudu posoudit tento konflikt testem proporcionality a zvážit, zda je v konkrétním případě veřejný zájem na odhalení zdroje informace natolik silný, že převažuje i ústavní právo na svobodu projevu, jehož derivátem je i právo sdělovacích prostředků na utajení tohoto zdroje.³³

---

³³ Nález Ústavního soudu ze dne 27.9.2005, I. ÚS 394/04

Tento zájem společnosti na svobodě projevu však končí tam, kde začíná pomoc pachateli trestného činu.³⁴ Dovolat se ochrany zdroje informací nelze tedy v případě, kdy by se mlčením dopustil novinář trestného činu nadržování dle ust. § 366 zák. č. 40/2009 Sb., nepřekažení trestného činu dle ust. § 367 zák. č. 40/2009 Sb. a neoznámení trestného činu dle ust. § 368 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákona.

TRESTNÝ ČIN NADRŽOVÁNÍ DLE § 366 TRESTNÍHO ZÁKONA

Při investigativní žurnalistice novináři často získávají informace přímo od pachatele nebo od lidí spjatých s kriminálním prostředím. Otázkou je, zda se při odmítnutí prozradit svého informátora novinář dopouští trestného činu nadržování, podle kterého je trestným ten, kdo pachateli trestného činu pomáhá v úmyslu umožnit mu, aby unikl trestnímu stíhání, trestu nebo ochrannému opatření nebo jejich výkonu. V případě trestního stíhání novináře za nadržování v případě, že utají zdroj své informace, může dojít k zeslabení kontrolní úlohy médií, kterou mají ve společnosti. Rozhodující bude posouzení, zda odmítnutí sdělit zdroj informace bude kvalifikováno jako *pomoc* a zda bylo toto jednání učiněno *úmyslně*, aby mohl uniknout trestnímu stíhání, tzn. zda byla naplněna subjektivní a objektivní stránka trestného činu nadržování, což je věcí posouzení nezávislých soudů v konkrétních případech.

---

³⁴ Herczeg, J. Meze svobody projevu. Praha: Orac, 2004

TRESTNÝ ČIN NEPŘEKAŽENÍ TRESTNÉHO ČINU DLE § 367
TRESTNÍHO ZÁKONA A TRESTNÝ ČIN NEOZNÁMENÍ TRESTNÉHO
ČINU DLE § 368 TRESTNÍHO ZÁKONA

Tato ustanovení se týkají jen závažných trestných činů a novinář má povinnost oznámit jejich přípravu nebo páčání. Trestného činu nepřežazení a neoznámení se novinář dopustí, pokud tuto činnost nepřekazil nebo neoznámil, jestliže se o jejich spáčení hodnověrným způsobem dozvěděl. Oznamovací povinnost nemá a trestného činu se nedopustí osoba, která se o spáčení trestního činu dozví v souvislosti s výkonem svého povolání, čímž je myšlen advokát, jeho zaměstnanec nebo duchovní registrované církve a náboženské společnosti.

---

5. Ochrana osobnosti

5.1. Vývoj ochrany osobnosti v českých médiích

Na území České republiky se moderní dějiny mediálního práva dají datovat od roku 1863, jelikož byl v té době přijat říšský zákon o tisku. Ten byl součástí našeho právního řádu až do třicátých let dvacátého století. Právo týkající se ochrany osobnosti bylo obsaženo v tiskovém právu až od doby existence první republiky. Mezi základní pravidla tehdy patřilo, že ten, který byl dotčen zprávou v periodickém tisku, měl právo žádat uveřejnění opravy. Samozřejmě už v té době byla možnost podat žádost o trestní stíhání za šíření nepravdivých informací.

Dotyčná oprava měla stanoven základní obsah. Vždy musela být označena jako *tisková oprava*, musela obsahovat odkaz na opravovanou zprávu a uvádět náležité skutečnosti, o které dotčený požádal. Odpovědný redaktor byl povinen uveřejnit opravu v periodickém tisku beze změny, bez vložek, ve stejné části a stejným tiskem jako zprávu, jíž se oprava týkala. Musel tak učinit do tří dnů od podání žádosti.

Pokud bylo uveřejnění opravy odepřeno, nebo nebyla uveřejněna vůbec, rozhodoval o splnění povinnosti podle tiskového zákona soud na žádost postiženého. Obecně bylo zakázáno ohrožování veřejného pořádku uveřejňováním nepravdivého nebo pravdu zkreslujícího obsahu.³⁵

---

³⁵ Rozehnal, A. Mediální právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004

Velmi důležitý byl pro vývoj tiskového zákona rok 1933, kdy byl stávající zákon obohacen o ustanovení o pomluvě, utrhání na cti a výčitce trestního stíhání nebo trestu. Tady už rozpoznáváme základy dnešní úpravy, včetně práva na odpověď a dodatečné sdělení. Pomluva byla definována jako jednání, při němž někdo někomu ublíží na cti tím, že o něm uvede, ve vztahu ke třetím osobám, skutečnost, která jej může vydat v opovržení nebo ho může snížit v obecném mínění. Trest za pomluvu v tisku byl od tří měsíců do jednoho roku. Tento institut byl na tehdejší dobu velice zajímavý, jelikož se většina provinění obsahem tisku sankcionovala pouze peněžitou pokutou. Utrhání na cti pak bylo charakterizováno jako jednání, kdy osoba, která učinila pomluvu, věděla, že údaj, který sdělila, je nepravdivý. Trest byl stejný jako v předchozím případě. Výčitky trestního stíhání nebo trestu se dopustil ten, kdo jednal v úmyslu poškodit druhého tím, že uváděl ve vztahu ke třetím osobám, že se proti dotčenému konalo trestní řízení, ačkoliv v něm nebyl uznán vinným nebo došlo k jinému ukončení sporu a o vinně nebylo pravomocně rozhodnuto. Trestem za takové jednání bylo vězení od tří dnů do tří měsíců a peněžitý trest až do výše pěti tisíc korun českých. Ochranu cti nepožívaly pouze fyzické osoby, ale také zákonodárné sbory, vláda, orgány veřejné správy, četnictvo, tiskoviny, osoby zemřelé aj. U následných žalob se tak nejednalo pouze o žaloby soukromé, ale také veřejné. V zákoně samozřejmě existovaly případy, kdy pomluva nebo utrhání na cti trestné nebyly. Jednalo se o situace, kdy uváděná sdělení byla pravdivá (důkaz pravdy), nebo mohly být za pravdivé důvodně pokládány (důkaz omluvitelného omylu).

Rok 1948 a únorový převrat se stal dalším mezníkem ve vývoji mediálního práva na našem území. Ze zákona přešla v dubnu 1948 na československý stát veškerá práva i závazky Českého rozhlasu s.r.o. a Slovenského rozhlasu s.r.o. V roce 1950 byl přijat zákon o vydávání časopisů a také zákon o svazu československých novinářů. Podle nich nemohlo být vydávání jakéhokoliv periodika předmětem soukromého podnikání. Pouze zákonem stanovené subjekty mohly žádat o oprávnění k vydávání časopisu a musely při tom prokázat, že vydávání je nutné k jejich úkolu důležitého obecného zájmu.

Roku 1953 bylo v Československu zahájeno televizní vysílání a Československá televize byla založena čtyři roky poté.

V roce 1966 byl přijat nový zákon o periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích. Prvek demokratizace lze spatřovat především v povinnosti státních orgánů podávat důležité informace, když o to šéfredaktor požádal, avšak i zde existovala řada výjimek, a tak tento institut ztrácel v praxi účinnost. Uveřejnění informace, která ohrožovala zákonem chráněné zájmy společnosti nebo občanů se považovalo za zneužití svobody projevu, tisku a slova. Vždy za tato provinění odpovídali vydavatel, šéfredaktor i autor.

Tato kapitola je historickým pohledem do osobnostních práv a jejich ochrany ve světě médií, ale je nutno dodat, že v této době nedocházelo ke skutečnému naplňování ochrany osobnostních práv státem. Na prvním místě byla vždy ochrana *celistvosti republiky*, za kterou bylo možno skrýt i potírání základních lidských práv a svobod, jak je známe dnes.

Roku 1968 došlo k přijetí zákona o některých přechodných opatřeních v oblasti tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích. Tímto zákonem byl zřízen Úřad pro tisk a informace, který měl za úkol kontrolovat a usměrňovat činnost médií. Zároveň došlo k nevídanému zásahu do osobnostních i autorských práv, když byla pozastavena účinnost §17 tiskového zákona, který zakazoval cenzuru. Jinými slovy byla na našem území poprvé povolena následná cenzura.³⁶

Až rok 1989 přinesl demokratizaci lidských práv a svobod, liberalizaci mediálního prostředí a komplexní úpravu ochranných institutů osobnostních práv.

---

³⁶ Rozehnal, A. Mediální právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004

5.2. Právo na odpověď

V evropském mediálním právu jsou právo na odpověď a dodatečné sdělení naprostou samozřejmostí. U nás byly zakotveny až přijetím nového tiskového zákona dne 22. února 2000. V ČR se vztahují obě práva na tisková i elektronická média, proto jsou zakotvena jako instituty v tiskovém zákoně, i v zákoně o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Úpravu těchto institutů nalezneme též ve směrnici Rady Evropských společenství.³⁷

Toto právo na uveřejnění odpovědi se vždy váže na skutečnost uveřejněnou v médiích, která mohla zasáhnout do osobnostních práv jako je například důstojnost, čest, aj. Cílem práva na odpověď je možnost reakce na zveřejněná tvrzení. Podmínkou je nepravdivost tvrzení, či jeho neúplnost a nepřesnost, které nějakým způsobem zasahují do osobnostních práv dotčeného. Provozovatel vysílání nebo vydavatel periodika je povinen na žádost dotčené osoby odpověď uveřejnit. Musí jít však o stručnou odpověď přiměřeného rozsahu k předchozímu tvrzení, která nepravdivé sdělení uvádí na pravou míru, nebo neúplné doplňuje. Z odpovědi samotné musí být patrné, kdo ji činí a z jakého důvodu.

Obsah odpovědi formuluje sama dotčená osoba. Opodstatněnost uveřejnění odpovědi sice posuzuje vydavatel či provozovatel vysílání, ale pokud jí nevyhoví, může dotčený subjekt podat žalobu. Majitelé médií jsou oprávněni zveřejňovanou odpověď komentovat, ale opět vzhledem k možnosti soudní žaloby, tak musí činit s rozvahou. Výlučnou odpovědnost za zveřejňování dodatečného sdělení a odpovědi nese vždy vydavatel nebo provozovatel média, autoři napadaných skutečností jsou v tomto případě odpovědnosti zbaveni, ale odpovídají za narušení osobnostních práv.

---

³⁷ Směrnice č. 89/552/EHS ve znění Směrnice č. 97/36/ES

Ovšem existují i zákonné výjimky, kdy ke zveřejnění odpovědi či dodatečného sdělení nemusí dojít. Stává se tak za situace, kdy by zveřejněním byl spáchán trestný čin nebo když napadené tvrzení vyšlo se souhlasem dotčené osoby anebo když se jednalo o informaci pravdivou. Zveřejnit odpověď nebo dodatečné sdělení mohou vydavatel či provozovatel média také z vlastního podnětu. Povinnost uveřejnění také nelze uplatnit, pokud byla napadaná tvrzení součástí reklamy nebo inzerce, protože dle tiskového zákona za pravdivost reklamy a inzerce vydavatel neodpovídá. Obdobně je v zákoně o rozhlasovém a televizním vysílání stanoveno, že za obsah reklamy a teleshoppingu odpovídá pouze jejich zadavatel a nikoliv provozovatel vysílání.

Právo na uveřejnění dodatečného sdělení nebo odpovědi má pouze osoba, které se napadená informace týká. Po její smrti ho mohou uplatňovat manžel, děti nebo rodiče zemřelého. Vydavatel periodického tisku musí odpověď nebo dodatečné sdělení uveřejnit ve stejném periodiku a způsobem rovnocenným s napadaným sdělením. Provozovatel vysílání musí dodatečné sdělení nebo odpověď zveřejnit ve stejném pořadu a vysílacím čase, nebude-li to z objektivních důvodů možné, musí postupovat přiměřeně vzhledem k napadenému sdělení. Uveřejnění informace musí být výslovně označena jako *odpověď* nebo *dodatečné sdělení* a musí proběhnout do osmi dnů ode dne doručení žádosti, nebo v nejbližším následujícím vydání stejného periodického tisku či vysílání stejného pořadu. Jestliže došlo před uveřejněním k zániku média, musí provozovatel na své náklady zajistit uveřejnění odpovědi nebo dodatečného sdělení v médiu, na kterém se dohodne s poškozeným.

5.3. Právo na dodatečné sdělení

Oblast osobnostních práv, která nesmí být v žádném případě narušena ani částečně je zpravodajství v trestních věcech. Z povahy věci bývají trestní spory považovány za předmět veřejného zájmu, ale bez výjimek je nutné v mediální praxi rozlišovat stádia trestního řízení a důsledně vycházet z presumpce nevinu.³⁸

Toto právo dodatečného sdělení je právem na zveřejnění sdělení k informaci, která byla mediálně uveřejněna a týkala se dotčené osoby a jejího vystupování v trestním či správním řízení. Je to právo dotčené osoby na uveřejnění konečného výsledku řízení, jako dodatečné sdělení k předchozím informacím o řízení a jeho průběhu.

Vydavatel nebo provozovatel vysílání jsou na žádost dotčené osoby povinni sdělení uveřejnit a na rozdíl od *odpovědi* ho nesmí žádným způsobem komentovat. Toto právo plyne ze zásady presumpce nevinu. Žádost o dodatečné sdělení musí být doručena provozovateli média, stejně jako u práva na odpověď, do 30 dnů. Tentokrát začíná lhůta běžet od právní moci rozhodnutí, kterým bylo soudní nebo správní řízení pravomocně ukončeno. Právo zaniká, pokud není lhůta dodržena.

---

³⁸ Mates, P. Ochrana osobních údajů. Praha: Univerzita Karlova. Nakladatelství Karolinum, 2002.

5.3.1. Právo na čest, důstojnost a ochranu soukromí

Obsah snižování důstojnosti fyzické osoby a její cti je ohrožování vážnosti jejího postavení a uplatnění ve společnosti. Dochází k tomu zpravidla tvrzeními, která jsou nepravdivá, nebo se snaží úmyslně obcházet pravdu. Tvrzení, které zasahují do osobnostních práv, je nutné zkoumat jako celek. Lze sice vyzdvihnout jeho konkrétní části, ale v konečném důsledku se bere v úvahu jeho celkové vyznění.³⁹

Za porušení osobnostních práv se obecně nepokládá kritika chování či jednání osoby, pokud je založená na pravdivých skutečnostech, ale opět se bere v úvahu její přiměřenost. Nepřiměřená kritika už může osobnostní práva narušit, někdy se v této situaci hovoří o tzv. intenzivním excesu. Umožnění kritiky se opírá především o právo na svobodné vyjadřování, které zaručují ústavní předpisy každému.

Právo na ochranu soukromí spočívá v rozhodnutí každého, v jakém rozsahu mohou být zveřejňovány informace o jeho soukromém životě a v účinné ochraně proti neoprávněným zásahům do této sféry. Ochrana soukromí platí zásadně pouze po dobu života dané osoby, po její smrti existuje ochrana jiných osobnostních práv.⁴⁰

---

³⁹ Rozehnal, A. Mediální právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004

⁴⁰ Např. na jméno zemřelé osoby

5.3.2. Právo na jméno a podobu

Toto právo je výlučným právem každé osoby mít jméno, užívat jej a disponovat s ním. Ostatní subjekty nemohou toto jméno používat bez oprávnění dotčené osoby. Nebezpečí hrozí i u vymyšlených literárních postav, protože pokud by byla možná ztotožnitelnost s reálně žijící osobou stejného nebo podobného jména, mohlo by se jednat o zásah do osobnostních práv.

Osobnostní ochrana se vztahuje rovněž na karikatury, což je zachycení konkrétní osoby velmi nadsazeným nebo stylizovaným způsobem. Vždy však musí být konkrétní osoba ztotožnitelná a identifikovatelná. Forma pro svolení fyzické osoby k zachycení své podoby není předepsána, ale svolení samotné je vyžadováno. Může se jednat o formu ústní, písemnou, nebo dokonce konkludentní, kdy je souhlasem samotné strpení dotyčného zachycení své podoby.

5.3.3. Právo na slovní projevy osobní povahy

V tomto případě můžeme rozlišovat právo ke zvukovým záznamům a právo k písemnostem. Písemnosti musí mít osobní soukromou povahu. Jedná se například o dopisy, deníky, emaily. Zde se projevuje osoba pisatele a z jejich povahy vyplývá, že nejsou určeny k dalšímu šíření. Předmětem ochrany je tedy obsah těchto písemností, popřípadě jejich forma. Po smrti autora má vždy osobnostní právo přednost před autorským právem.⁴¹ Podmínka k užití slovních projevů osobní povahy je svolení těch, jejichž projev byl zachycen. Pořízení zvukového záznamu hlasu fyzické osoby bez jejího svolení je porušením práva na ochranu osobnosti neboť hlas fyzické osoby patří do projevů osobní povahy, které jsou zákonem chráněny.

5.4. Právní prostředky ochrany osobnosti

Protiprávním zásahem do osobnostních práv fyzické osoby může dojít k majetkové, ale také nemajetkové újmě. Pokud by došlo jen k ohrožení osobnostních práv, jednalo by se v určitých situacích také o trestné jednání, avšak to může způsobit pouze škodu nemajetkovou. Morální zadostiučinění může mít v tomto případě několik forem, jako např. omluvu či odvolání urážlivého výroku. Pokud však došlo k většímu narušení osobnostních práv a morální zadostiučinění není dostačujícím opravným prostředkem, musí se přistoupit k materiální satisfakci, která je vyjádřena v penězích. Lze tedy konstatovat, že materiální náhrada škody má pouze subsidiární roli k morální satisfakci.⁴² Za právní prostředek můžeme považovat i ústavní stížnost podanou k Ústavnímu soudu, protože osobnostní práva, stejně jako svoboda slova a vyjadřování či právo na informace, jsou ústavně zakotvena. Právo však musí být narušeno či porušeno zásahem orgánu veřejné moci. Jak jsem již uvedla, subjektem osobnostních práv jsou pouze fyzické osoby.⁴³

---

⁴¹ Tournier, P. Osoba a osobnost. Praha: Nakladatelství Návrat domů, 1998

⁴² Bartoň, M. Svoboda projevu a její meze v právu České republiky. Praha: Linde, 2002

⁴³ I právnická osoba však požívá práv a to zejména práva na ochranu názvu a práva na ochranu proti neoprávněnému zásahu do dobré pověsti právnické osoby

---

Práva se nabývají narozením, za předpokladu, že se dítě narodí živé, již počítám. Osoby, jimž bylo zasaženo do práv, vystupují u soudu jako aktivně legitimované. Práva na ochranu zanikají smrtí fyzické osoby, ale v určitých případech se jich mohou domáhat jejich zástupci. Právním zástupcům tak vznikají nová osobnostní práva, jako posmrtné zájmy zemřelého, památka zemřelého, ochrana dobrého jména zemřelého aj. Oprávněnými jsou ze zákona pouze manžel či manželka, děti a rodiče zemřelého.

5.4.1. Soudní ochrana

Pokud je zasahováno do osobnostních práv, je dotčené osobě poskytnuta především ochrana soudní. Fyzická osoba se může dožadovat, aby soud rozhodl o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, nebo o odstranění následků neoprávněných zásahu do jeho práv, nebo také o zdržení se dalších neoprávněných zásahů původce. K tomu je možné využít tří druhů žalob, které lze i vzájemně kombinovat. Jedná se o žalobu satisfakční, odstraňovací a zdržovací neboli negatorní.⁴⁴ Soudy donedávna stanovily povinnost materiální satisfakce minimálně, nebo pouze v symbolické výši. Snad po vzoru ostatních evropských států, se v posledních letech jeví materiální náhrada jako nejlepší prevence a sankce zároveň. Pro média nebyl problém omluvu napsat či uveřejnit. V podstatě tak dané kauze získali ještě větší publicitu. Finanční ztráta je však mnohem lepším způsobem kultivace českého mediálního prostředí. Vývoj soudní praxe v některých rozvinutých demokraciích poukázal na problematiku ochrany osobnosti tzv. osob veřejného zájmu v souvislosti se zpravodajskou činností. Došlo tak k nastolení trendu specifického nazírání na zásahy do osobnosti nejen veřejně činných osob, ale i osob upoutávajících na sebe zájem veřejnosti a ocitajících se tak pod drobnohledem hromadných sdělovacích prostředků. Soudní praxe formulovala názor, že některá z dílčích osobnostních práv osob veřejného zájmu lze omezit ve prospěch

---

⁴⁴ Rozehnal, A. Mediální právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004

---

oprávněného zájmu na poskytování veřejných informací, které souvisejí s jejími předpoklady a potřebnou způsobilostí k výkonu veřejné činnosti. Konkrétně se jedná o právo na jméno, právo na podobu, právo na slovní projevy osobní povahy a právo na soukromí. Z uvedeného je možno dovodit, že osoba, která se stala veřejně činnou na základě vlastního svobodného volního rozhodnutí a která tak ovlivňuje veřejný život, je povinna snášet oprávněný zájem veřejnosti na informace. Zde bych zmínila názor Ústavního soudu, že „ lze obecně konstatovat, že osoby veřejně činné, tedy politici, veřejní činitelé, mediální hvězdy aj., musí akceptovat větší míru veřejné kritiky než jiní občané. Důvod tohoto principu je dvojitý. Jednak se tím podporuje veřejná diskuze o veřejných věcech a svobodné utváření názorů. Co největší bohatost diskuze o věcech veřejných by měla být státní mocí regulována jen v míře nezbytně nutné (srov. čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod). Současně tím stát akceptuje, že jeho mocenský zásah do svobody projevu, za účelem ochrany dobrého jména jiných občanů, by měl přijít subsidiárně, tedy pouze tehdy, pokud nelze škodu napravit jinak. Škodu lze napravit jinak než zásahem státu, např. užitím přípustných možností k oponování kontroverzních a zavádějících názorů. Tak lze často minimalizovat škodlivý následek sporných výroků mnohem efektivněji, než cestou soudního řízení“.⁴⁵ Ústavní soud ve svém nálezu rovněž odkázal na judikát Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lingens proti Rakousku (1986), což bylo rozhodnutí s velkým významem z hlediska svobody projevu zaručené čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Naše soudy i strany sporů často argumentují zahraniční judikaturou. Velké zkušenosti s mediálním právem mají především v Rakousku a Německu.

---

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 15.3.2005, I. ÚS 367/03

5.4.2. Ochrana v kontextu Evropské unie

Velký význam evropské judikatury se nejvíce promítá v rozhodovací činnosti Ústavního soudu, který se často odvolává ve svých odůvodněných nálezech na právní názory Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“), či přímo odkazuje na jeho jednotlivá rozhodnutí. V případě ochrany osobnostních práv často poukazuje na výklad čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), týkající se svobody projevu. Tímto se také chrání proti pozdějšímu možnému odvolání k ESLP, kdy by jinak mohl Evropský soud v rozhodnutí konstatovat, že Ústavní soud jednal v rozporu s Úmluvou.

Rovněž je svoboda projevu zakotvena v řadě mezinárodních dokumentů. Nelze opomenout Všeobecnou deklaraci lidských práv schválenou Valným shromážděním OSN v roce 1948 (dále jen „Deklarace“), která je sice nezávazným dokumentem, ale zmiňuje se o svobodě projevu ve svém čl. 19, který říká, že má každý právo na svobodu přesvědčení a projevu, a že toto právo zahrnuje právo nebýt omezován pro své přesvědčení a právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoliv prostředky bez ohledu na hranice.

Dalším významným dokumentem je Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, který rovněž v čl. 19 zakotvuje právo na svobodu projevu, kdy každý má právo zastávat svůj názor bez překážky.

Výše uvedená Úmluva o lidských právech a její čl. 10 odst. 1 uvádí, že každý má právo na svobodu projevu. Právo zahrnuje jednak svobodu zastávat názory, ale také přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez ohledu na hranice a bez zásahu státních orgánů.

V mezinárodní sféře je jednou ze základních zásad ochrana dětí a proto i Úmluva o právech dítěte zahrnuje svobodu projevu vzhledem k potřebám dítěte.

Svoboda projevu byla z historického hlediska jednou z prvních svobod. Její kořeny můžeme najít již ve francouzské Deklaraci práv člověka a občana (dále jen „Deklarace práv člověka“) a jejím čl. 11, který říká, že svobodné projevování názorů a myšlenek je jedním z nejcennějších práv člověka.

5.4.3. Ochrana osobnosti v mediálním právu

Za obsah periodického tisku je odpovědnost objektivní a nevyžaduje tedy zavinění vydavatele.⁴⁶ Tento vydavatel je zodpovědný i za článek, který nevyjadřuje stanovisko listu nebo autora, což znamená, že poznámka, kterou můžeme v tisku najít a která je v duchu, že článek nevyjadřuje stanovisko a názory vydavatele, na této odpovědnosti nemění nic. Tiskový zákon obsahuje institutu odpovědi a dodatečného sdělení, které jsem již rozvedla výše, a které jsou významnými mechanismy ochrany osobnostních práv v tisku, ale uplatňují se i v oblasti rozhlasového a televizního vysílání.

---

⁴⁶ Rozehnal, A. Mediální právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004

Závěr

Sdělovací prostředky plní dozajista preventivní funkci v boji s kriminalitou. Na druhé straně však ve vztahu k trestnímu řízení přichází do konfliktu ochrana osobnosti se svobodou projevu, což je velice problematický střet. Na vztah trestního řízení a médií existuje mnoho názorů, které jsou však zcela protichůdné. Zabývá se jím řada teoretiků, psychologů, sociologů, politologů a dalších. Dle mého názoru by se měl každý případ řešit jednotlivě, nelze totiž jenoznačně uvést, jak tuto kolizi řešit. Pokud bych ovšem měla vyjádřit svůj subjektivní názor, pozvedla bych ochranu osobnosti nad svobodu projevu, neboť zásah do osobnostních práv může mít za následek nenavratitelnou újmu. Existují sice instituty jako je právo na odpověď či právo na dodatečné sdělení, avšak ty nemusí dotyčného člověka zcela „očistit“ v očích veřejnosti.

Poskytování informací orgány činnými v trestním řízení je upraveno v trestním řádu, není zde však uvedeno, jaké informace, nakolik podrobné a v jakém množství je mohou tyto orgány podávat. Jakým způsobem sdělovací prostředky informace uvedou tedy záleží spíše na jejich zodpovědnosti a dodržování etických norem. To je samozřejmě problém vzhledem k tomu, že například bulvár choulostivé informace přímo vyhledává a nedá se říci, že všichni by etické normy dodržovali. Tím ovšem „neházím do jednoho pytle“ všechny sdělovací prostředky. Dozajista ještě existují některá seriózní média. Podobně je to i se získáváním informací – ty mohou být získány jak oficiální cestou od orgánů činných v trestním řízení, tak například investigativní žurnalistkou nebo dokonce nelegální cestou.

Při psaní této práce jsem si uvědomila, že ucelená odborná monografie na toto téma chybí. Konflikty, ke kterým dochází by zřejmě odbourala jen nová právní úprava, která by snad také zavedla pravidla pro získávání informací o trestním řízení a jejich publikování v médiích.

Resumé

Esta tesis trata de la relación bastante compleja entre los procesos penales y los medios de comunicación. Se divide en dos partes, la primera parte trata de los medios de comunicación y su influencia en general. La segunda parte describe el proceso penal y la tercera parte se dedica a la obtención de información y, en particular la protección de la personalidad, que yo consideraba en relación con la libertad de expresión es más importante.

El tema que elegí, porque me parece muy interesante, pero los temas que surgieron durante el proceso no es respuesta directa. Del mismo modo, no he encontrado una literatura integral, que se dedicaría a esta compleja relación.

Los medios de comunicación como un medio de comunicación de masas sin duda cumple en relación con una función de prevención del delito. No siempre, sin embargo, son beneficiosos. En este contexto, me parece que es el mayor problema de la violación de la presunción de inocencia, ya que éstos siempre se corresponde con el principio de la opinión pública. El problema radica principalmente en conflicto con la protección de la libertad de expresión de la personalidad, que son los dos derechos fundamentales consagrados en la Carta de derechos y libertades fundamentales.

En este tema se trata de un número de teóricos, políticos, psicólogos, sociólogos y otros, pero no hay una visión coherente. Esta tesis es uno de los muchos puntos de vista.

Použitá literatura

Knižní publikace:

Jirák, J., Köpplová, B. Média a společnost. Praha: Nakladatelství Portál, 2003

Rozehnal, A. Mediální právo. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004

McQuail, D. Úvod do teorie masové komunikace. Přeložili Jirák, J., Kabát, L. Praha: Nakladatelství Portál, 2002

Bezdíček, V., Žantovský, P., editoři. Média a moc. Praha: Votobia, 2006

Thomson, J.B. Média a modernita. Praha: Karolinum, 2004

McNair, B. Sociologie žurnalistiky. Praha: Nakladatelství Portál, 2004

Jirák, J., Říchová, B. Politická komunikace. Praha: Karolinum, 2000

Bartoň, M. Svoboda projevu a její meze v právu České republiky. Praha: Linde, 2002

Herczeg, J. Meze svobody projevu. Praha: Orac, 2004

Mates, P. Ochrana osobních údajů. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2002

Tournier, P. Osoba a osobnost. Praha: Nakladatelství Návrat domů, 1998

Časopisecká literatura a elektronické zdroje:

Sokol, T. Přípravné řízení v přímém přenosu. Bulletin advokacie, 2003, č. 8

Vesecká, R., Chromý, J. Státní zastupitelství., 2007, č. 7-8

Šabata, K. Státní zastupitelství, 2007, č. 10

Vantuch, P. Informace o obviněném ve sdělovacích prostředcích a presumpce nevinny. Bulletin advokacie, 1996, č. 5

Vantuch, P. Úniky informací o trestním řízení z vyšetřovacích spisů. Bulletin advokacie, 2007, č. 4

<http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex>

ASPI:

Růžička, M. Komentář k trestnímu řádu. Poskytování informací. § 8a. ASPI, LIT 15823CZ, 1998

Zákony:

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů

Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi

Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 27.9.2005, I. ÚS 394/04

Nález Ústavního soudu ze dne 15.3.2005, I ÚS 367/03

Směrnice č. 89/552/EHS ve znění směrnice č. 97/36/ES

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (1950)

Všeobecná deklarace lidských práv (1948)

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966)

Úmluva o právech dítěte (1989)

Deklarace člověka a občana (1789)